

PESTPROTOCOL

Praktijkschool de Rijzert

INHOUDSOPGAVE

Vooraf	2
Het pestprotocol	3
Uitgangspunten	3
De vijfsporenaanpak	3
Het onderwijsprotocol tegen pesten	5
Pesten	6
Wat is pesten?	6
Nieuwe vormen van pesten	6
Hoe wordt er gepest?	6
De gepeste leerling	8
De pester	8
De meelopers en de andere leerlingen	8
Het aanpakken van pesten	9
Aanpak van het ‘nieuwe’ pesten	9
De pester	10
Het gepeste kind	10
Hulp aan de zwijgende middengroep	11
Preventieve maatregelen voor het aanpakken van pesten	12
Hulp aan ouders	13
Leessuggesties voor ouders	14
Het stappenplan na een melding van pesten	15
De mentor	15
Het MT	16
Schorsing	16
Schoolverwijdering	16
De taak van de vakdocent	16
De rol van zorgteam	16
Strafbaar gedrag	16
Lees en lessuggesties voor leerkrachten	17
Leessuggesties voor leerkrachten	17
Lessuggesties voor leerkrachten	17
Sites tegen pesten	17
Vragen over pesten op school	18
Bijlagen	
Bijlage I (Nationaal onderwijsprotocol)	19
Bijlage II (Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling)	20
Bijlage III (Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest)	21

Vooraf

Dit is het pestprotocol van praktijkschool de Rijzert. Enerzijds bevat het richtlijnen bij geconstateerd pestgedrag, anderzijds staan er ook voorwaarden en activiteiten in die pesten kunnen voorkomen.

Veel van wat er in dit boekje staat, wordt al toegepast op onze school. In die periode hebben we opnieuw gemerkt, dat alles wat we willen doen voor onze leerlingen valt of staat bij de signalering en/of melding van pestgedrag. En die signalering en melding schieten nog te vaak tekort, zodat de leerling met zijn probleem alleen blijft staan.

Dit boekje is erop gericht om alle volwassenen (het schoolpersoneel en de ouders) en liefst ook jongeren op de hoogte te brengen, van alles wat de school wil doen om een zo veilig mogelijk schoolklimaat te scheppen. Het heeft als belangrijkste doel om het vertrouwen van allen te winnen op een gebied waar nog te vaak wantrouwen overheerst.

De acties die we ondernemen zijn niet statisch. Afhankelijk van alle andere ontwikkelingen binnen de school, zal ook het handelen rond pesten zich verder ontwikkelen. In dat geval zal dit protocol aangepast worden.

HET PESTPROTOCOL

Het pestprotocol vormt de verklaring van de vertegenwoordiging van de school en de ouders, waarin is vastgelegd dat we pestgedrag op school niet accepteren en volgens een vooraf bepaalde handelwijze gaan aanpakken.

Uitgangspunten

Een dergelijk protocol kan alleen functioneren als aan bepaalde voorwaarden is voldaan:

1. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen; leerkrachten, onderwijsondersteunend personeel, ouders en leerlingen. Met het ondertekenen van het Nationaal onderwijsprotocol (zie bijlage I) laten alle betrokken partijen zien, dat zij bereid zijn tot samenwerking om de problemen rond pesten aan te pakken.
2. De school is actief in het scheppen van een veilig, pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als onacceptabel gedrag wordt ervaren.
3. Docenten en onderwijsondersteunend personeel moeten pesten kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
4. De school dient te beschikken over een directe aanpak wanneer het pesten de kop opsteekt (het pestprotocol).
5. De school ontplooit preventieve (les)activiteiten.

De vijfsporenaanpak

Door het ondertekenen van het Nationaal onderwijsprotocol heeft de school zich verbonden aan de vijfsporenaanpak. Dit houdt in:

De algemene verantwoordelijkheid van de school

De school zorgt dat de directie, de mentoren en de docenten voldoende informatie hebben over het pesten in het algemeen en het aanpakken van pesten.

De school werkt aan een goed beleid rond pesten, zodat de veiligheid van leerlingen binnen de school zo optimaal mogelijk is.

Het bieden van steun aan de jongere die gepest wordt

Het probleem wordt serieus genomen.

Er wordt uitgezocht wat er precies gebeurt.

Er wordt overlegd over mogelijke oplossingen.

Het eventueel aanbieden van hulp door zorgteam.

Het bieden van steun aan de pester

Het confronteren van de jongere met zijn gedrag en de gevolgen hiervan voor de pester.

De achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen.

Wijzen op het gebrek aan empathisch vermogen dat zichtbaar wordt in het gedrag.

Het aanbieden van hulp door het zorgteam.

Het betrekken van de middengroep bij het probleem

De mentor bespreekt met de klas het pesten en benoemt de rol van alle leerlingen hierin.

Er wordt gesproken over mogelijke oplossingen en wat de klas kan bijdragen aan een verbetering van de situatie. De mentor komt hier in de toekomst op terug.

Het bieden van steun aan de ouders

Ouders die zich zorgen maken over pesten worden serieus genomen.

De school werkt samen met de ouders om het pesten aan te pakken.

De school geeft adviezen aan de ouders in het omgaan met hun gepeste of pestende kind.

De school verwijst de ouders zo nodig naar deskundige hulpverleners.

De ouders van leerlingen die gepest worden, hebben er soms moeite mee, dat hun kind aan zichzelf zou moeten werken. Hun kind wordt gepest en dat moet gewoon stoppen. Dat klopt, het pesten moet stoppen. Echter een gepest kind wil zich niet alleen veilig voelen op school; het wil ook geaccepteerd worden. Het verlangt ernaar om zich prettig en zelfverzekerder te voelen. Daar kan begeleiding of een training aan bijdragen.

HET ONDERWIJSPROTOCOL TEGEN PESTEN

Het Onderwijsprotocol tegen Pesten beoogt via samenwerking het probleem van het pestgedrag bij kinderen aan te pakken en daarmee het geluk, het welzijn en de toekomstverwachting van kinderen te verbeteren.

De ondertekenaars van dit protocol verklaren het volgende:

1. Pesten is een wezenlijk en groot probleem. Uit onderzoek blijkt dat één op de vier kinderen in het basisonderwijs en één op de zestien leerlingen in het voortgezet onderwijs (+/- 56.000) slachtoffer is van pestgedrag. Pestgedrag is schadelijk tot zeer schadelijk voor kinderen, zowel voor de slachtoffers als voor de pesters. De omvang en zwaarte van het probleem leiden tot de noodzaak van een aanpak door alle opvoeders van kinderen en jongeren, in het bijzonder door de leraren en door de ouders.
2. Het bevoegd gezag en de directie gaan, om een passend en afdoend antwoord te vinden op het pestprobleem, uit van een zo goed mogelijke samenwerking tussen leraren, ouders en leerlingen, gebaseerd op afgesproken beleid dat gericht is op samenwerking.
3. Onze school wenst een samenwerking, zoals bedoeld onder punt 2, ook daadwerkelijk aan te gaan, te stimuleren en te onderhouden.
4. De ondertekenaars van dit protocol verbinden zich daarom het volgende te doen: het werken met de vijfsporenaanpak, zoals hierboven staat beschreven, het bewust maken en bewust houden van de leerlingen van het bestaan en de zwaarte van het pestprobleem; het bewust maken en bewust houden van de (levenslange) gevolgen van pesten; een gerichte voorlichting over de preventie en de aanpak van het pesten aan alle ouders van de school; het zorgen voor toegankelijke, actuele informatie over het pestprobleem voor een ieder aan de school verbonden persoon, inclusief de leerlingen; het beschikbaar stellen van geld waarmee de scholing van de volgende zaken bekostigd zouden kunnen worden: scholing van personeelsleden, lesmaterialen, lezingen, activiteiten voor de ouders, de aanschaf van boeken en andere informatie; het continueren van ons sociaal-emotioneel leerlingvolgsysteem, zodat probleemgedrag bij leerlingen zo vroeg mogelijk kan worden onderkend en tegengegaan.
5. De ondertekenaars verklaren zich bereid tot deelname aan een periodieke zelfevaluatie (bijv. de PestTest) binnen een door de medezeggenschapsraad vastgestelde termijn.
6. Als het protocol is ondertekend, wordt een kopie op een duidelijk zichtbare plaats opgehangen in de school. De tekst van het protocol wordt verder bekend gemaakt via de schoolkrant en de website van de school.
7. Het bevoegd gezag en de directie zorgen er verder voor dat naar aanleiding van de ondertekening van dit protocol een beleid tegen het pesten wordt geformuleerd. Dit beleid wordt in het schoolplan en de schoolgids opgenomen.

Naam en plaats van de school: _____

Getekend namens:

Bevoegd gezag: _____

Directie / personeel: _____

Medezeggenschapsraad: _____

PESTEN

Wat is pesten?

We spreken van pestgedrag als dezelfde leerling regelmatig en systematisch bedreigd en geïntimideerd wordt. Pesten is een vorm van geweld en daarmee grensoverschrijdend en zeer bedreigend.

Over de redenen waarom mensen zich agressief gedragen, bestaan allerlei theorieën. Volgens de ene theorie is geweld een onontkoombaar verschijnsel, dat op zijn best op een acceptabele wijze kan worden gekanaliseerd, volgens een andere theorie komt geweld voort uit frustratie en kan dit worden voorkomen door ontevredenheid weg te nemen, de agressie opwekkende omgeving om te vormen en reflectie op het gedrag te stimuleren.

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. In een klas waar gepest wordt, kunnen alle leerlingen slachtoffer worden. Pestgedrag moet dan ook door iedereen serieus worden genomen.

Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er greep op te krijgen. En zelfs als het pestgedrag wordt opgemerkt, weten leerkrachten en anderen niet altijd hoe ze ermee om kunnen gaan.

Docenten en onderwijsondersteunend personeel hebben echter een taak (samen met de ouders en de leerlingen zelf) bij het tegengaan van pesten.

Leerlingen moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen in de school en hierom durven vragen. Volwassenen dienen oog te hebben voor de signalen van leerlingen. Ze dienen interesse te tonen en te luisteren naar wat de leerlingen te vertellen hebben.

Voor mentoren betekent het dat ze groepsgesprekken houden, aandacht hebben voor de groepssfeer en het functioneren van individuele leerlingen in de groep. Ze maken afspraken met de klas en zorgen ervoor dat deze afspraken nagekomen worden.

Nieuwe vormen van pesten

Als gevolg van technologische ontwikkelingen, is onze samenleving de afgelopen jaren verrijkt met tal van nieuwe producten en diensten, zoals internet, e-mail en de mobiele telefoon. Naast de vele voordelen die deze middelen bieden, kleeft er het nadeel aan dat zij misbruikt kunnen worden door pesters om hun slachtoffers nog meer lastig te vallen. Het digitale pesten verschilt in bepaalde opzichten van het traditionele pesten. Het kan namelijk op afstand, anoniem en non-stop.

Hoe wordt er gepest?

Met woorden:	vernederen, belachelijk maken schelden dreigen met bijnamen aanspreken gemene briefjes, mailtjes, sms-jes schrijven
Lichamelijk:	trekken aan kleding, duwen en sjorren schoppen en slaan krabben en aan haren trekken wapens gebruiken
Achtervolgen:	opjagen en achterna lopen in de val laten lopen, klem zetten of rijden opsluiten steeds (mobiel) opbellen

Uitsluiting:	doodzwijgen en negeren uitsluiten van feestjes bij groepsopdrachten
Stelen en vernielen:	afpakken van kledingstukken, schooltas, schoolspullen kliederen op boeken banden lek prikken, fiets beschadigen
Afpersing:	dwingen om geld of spullen af te geven het afdwingen om iets voor de pestende leerling te doen.
Cyberpesten	Pesten via het internet. Denk aan hyves, MSN beledigende afbeeldingen van het slachtoffer digitaal verspreiden of op het internet plaatsen;

De gepeste leerling

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan anderen. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Bovendien worden kinderen pas gepest in situaties, waarin pesters de kans krijgen om een slachtoffer te pakken te nemen, dus in onveilige situaties.

Leerlingen die gepest worden doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten: ze hebben een andere nationaliteit, doen een andere sport, zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet.

Een kind dat wordt gepest, praat er thuis niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- schaamte
- angst dat de ouders met de school of met de pester gaan praten en dat het pesten dan nog erger wordt
- het probleem lijkt onoplosbaar
- het idee dat het niet mag klikken.

De pester

Pesters zijn vaak de sterkeren in hun groep. Zij zijn of lijken populair maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Van binnen zijn ze vaak onzeker en proberen ze zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken.

Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie meedoet, loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden. Doorgaans voelen pesters zich niet schuldig want het slachtoffer vraagt er immers om gepest te worden.

Pestgedrag kan een aantal dieper liggende oorzaken hebben:

- Een problematische thuissituatie
- Een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet); als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken.
- Het moeten spelen van een niet-passende rol.
- Een voortdurende strijd om de macht in de klas
- Een niet-democratisch leefmilieu binnen de school; een docent is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij de baas is. Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd.
- Een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau)
- Een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid)

De meelopers en andere leerlingen

Meelopers zijn leerlingen die incidenteel meedoen met het pesten. Dit gebeurt meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen, maar het kan ook zo zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te liften met de pester. Verder kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

De meeste leerlingen houden zich afzijdig als er wordt gepest. Ze voelen zich wel vaak schuldig over het feit dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of hulp inschakelen.

Het aanpakken van pesten

Pesten is onacceptabel en vraagt om een duidelijke en krachtige reactie vanuit de school. De grote vraag is hoe dat het beste kan en vooral ook hoe we dat als team het beste kunnen aanpakken.

Pestgedrag op school mag nooit getolereerd worden. Leerlingen en ouders verwachten namelijk van leerkrachten dat zij duidelijk stelling tegen het pesten nemen. Dit kan op een confronterende en niet-confronterende wijze gebeuren.

De niet-confronterende methode wordt toegepast als er sprake is van onderhuids pesten. Het heeft geen zin dit vermoeden aan de klas te vertellen: de leerlingen zullen het ontkennen of met een eigen interpretatie komen. Als de leraar voor de niet-confronterende manier kiest, stelt hij problemen in algemene zin aan de orde. Dat kan bijvoorbeeld aan de hand van de volgende onderwerpen:

- oorlog en vrede (winnaars en verliezers);
- de schending van mensenrechten of rechten van kinderen;
- machtsmisbruik in het algemeen;
- kindermishandeling door volwassenen;
- pesten op school in het algemeen waarbij wordt ingegaan op de oorzaken en gevolgen voor de slachtoffers, de daders, de meelopers en de zwijgende middengroep.

Een *No blame* aanpak kan toegepast worden als leerlingen actief of passief meedoen aan pesten. Dat gaat het best met kleine groepjes. Bij meelopers en passieve omstanders kan veel bereikt worden door hen bijvoorbeeld te vragen of ze zich realiseren welk verdriet ze veroorzaken met hun houding.

Vervolgens kan de leerkracht hen om suggesties vragen hoe de situatie verbeterd kan worden voor de gepeste leerling. De leraar moet wel in de gaten houden of er iets gebeurt en of dat effect heeft voor de gepeste leerling. De kern van *No blame* is: 'Oké, gebeurd is gebeurd, maar wat gaan we nu doen om het veilig te maken?' Over het betrekken van leerlingen bij regels, aanspreken en herstel zijn suggesties te lezen in Baas in eigen soap en middels de methode leestijl (zie leessuggesties).

De confronterende methode is toe te passen wanneer een leerling merkbaar lichamelijk of geestelijk wordt mishandeld. Als er op zo'n moment niet duidelijk stelling wordt genomen, zegt de school in feite: ga maar door. Bij het hoofdstuk het stappenplan staat duidelijk beschreven welke stappen een school moet ondernemen om het pesten aan te pakken.

Aanpak van het 'nieuwe' pesten

De laatste jaren heeft het contact via mobiele telefoon, sms, msn, e-mail en chatbox een ware vlucht genomen. Helaas heeft dit echter ook de mogelijkheden om elkaar te pesten aanmerkelijk vergroot.

Regelmatig verschijnen er in de media berichten dat kinderen en jongeren aanstootgevende sms- of emailberichten ontvangen of dat leerlingen schokkende foto's of bedreigingen naar elkaar verzenden. De relatieve anonimiteit van de nieuwe vormen van communicatie, werkt de brutaliteit van de pesters in de hand. De kans om gepakt te worden is immers kleiner dan bij het open en bloot pesten. Een ander kenmerk van het nieuwe pesten is dat het onophoudelijk door kan gaan. Want zelfs thuis zijn de slachtoffers niet meer veilig. Op school hebben wij folders van *mijn leerling online*, hierin staan tips voor een leerkracht hoe om te gaan met problemen zoals hierboven beschreven en worden ook de instanties voor advies en hulp vermeld.

De stichting Kinderconsument heeft het meldpunt www.pestenslaff.nl. Kinderen en jongeren kunnen hier melden dat ze worden gepest waarna de scholen advies krijgen hoe ze dit kunnen oplossen en voorkomen. Ook voor ouders staan er tips op hoe ze hun kinderen kunnen behoeden voor digitale pesterijen. Bij les lessuggesties voor leerkrachten staan ook preventieve suggesties voor in de klas.

De pester

Alleen algemene maatregelen op klassikaal niveau lossen het probleem niet op. Ook de pester, het slachtoffer en de zwijgende middengroep hebben hulp nodig. Allereerst aan de pester. Dat de pester als eerste wordt genoemd, heeft niets te maken met een gebrek aan aandacht voor het slachtoffer, maar veel meer met het stellen van de juiste prioriteiten. Het is de pester die het probleem veroorzaakt, niet het slachtoffer.

Uit onderzoek blijkt dat pesters fysiek en verbaal vaak sterker zijn dan hun klasgenoten. Ze zien hun slachtoffers als waardeloos, zijn agressief, hebben een gebrek aan zelfbeheersing en een positieve houding ten aanzien van geweld. Verder blijkt dat pesters erg impopulair zijn bij andere leerlingen (hoewel dat soms niet zo lijkt). Ze gebruiken verschillen (andere kleur haar, andere kleding, een handicap, betere of slechtere cijfers, enzovoort) als vals excuus om anderen het leven zuur te maken.

In wezen hebben zij zondebokken nodig waarop zij hun frustraties kunnen afreageren. Ze hebben doorgaans geen idee van wat ze aanrichten en hebben daardoor weinig schuldgevoelens. Het is ijdele hoop om van hen te verwachten dat zij vanzelf wel met het pesten ophouden. Saillant detail: de kans dat de pesters later crimineel worden is vier keer zo groot als bij andere leerlingen. Hulp is dus noodzakelijk! Die hulp zou kunnen bestaan uit: een straffend gesprek, een probleemoplossend gesprek, een gesprek met de ouders, een training in sociale vaardigheden en schorsing of verwijdering. Zie stappenplan.

Een straffend gesprek is kort. De leerkracht en/of kernteamleider vertelt de leerling dat hij de regels heeft overtreden. Er wordt er een passende straf bedacht en worden ouders geïnformeerd. De ouders moeten dan voorzichtig, maar duidelijk worden verteld wat hun kind anderen aandoet. Als dit geen resultaat oplevert, is de volgende stap het voeren van een aantal probleemoplossende gesprekken met de pester om de oorzaak van het pestgedrag bloot te leggen. Dit is nodig om de juiste hulp te kunnen bieden. De maatschappelijkwerker kan daarbij voorzichtig de volgende gespreksonderwerpen aanroeren:

- de wijze waarop de ouders aandacht besteden aan hun kind;
- lichamelijke bestraffing door ouders als reactie op wangedrag;
- lichamelijke en / of psychische mishandeling door de ouders;
- het niet corrigeren van agressief gedrag door de ouders;
- zelf eerst gepest zijn;
- bang zijn om zelf het mikpunt te worden als niet een ander de zondebok is;
- zich groot voor willen doen t.o.v. anderen;
- jaloers zijn op anderen;
- verwend zijn (kind is gewend om altijd zijn zin te krijgen);
- reactie op bepaalde smaak-, geur- of kleurstoffen;
- slecht voorbeeld van ouders, leraren of andere volwassenen;
- blootstelling aan geweld op tv, internet of anderszins.

Is de oorzaak enigszins duidelijk, dan wordt er bekeken welke aanpak geschikt is om de pester te laten stoppen met pesten.. Daarna maken leerkracht/kernteamleider met inspraak van ouders en pester afspraken over gedragsverandering. Alle betrokkenen hebben zo het probleem erkent en zijn het eens over de afspraken die er gemaakt zijn. Als het pestgedrag blijft voortduren is een sociale vaardigheidstraining een optie.

Het gepeste kind

Uiteraard moet ook hulp aan het slachtoffer worden geboden. Kinderen die voortdurend worden gepest, kunnen op twee manieren reageren: ze worden passief of ze gaan uitdagen. Beide vormen van gedrag zijn aangeleerd, in de zin van reacties op uitstoting. En wat is aangeleerd, kan ook weer worden afgeleerd. Net als pesters kunnen ook gepeste kinderen baat hebben bij een sociale vaardigheidstraining. Dit kan intern middels de training Rots en Water, de Weerbaarheidstraining, of een externe training. Tijdens de gymles kan er ook aandacht worden besteed aan zelfverdediging. Hiermee wordt hun geestelijke en lichamelijke weerbaarheid verbeterd. Dat geldt ook voor sporten als judo en karate. Er kan de ouders geadviseerd worden om hun kind op een dergelijke sport te doen. Het gepeste kind moet dit echter wel willen.

Hulp aan de zwijgende middengroep

In woord en daad moet de school steeds het signaal afgeven dat pesten niet kan en dus normoverschrijdend gedrag is waartegen een ieder stelling moet nemen. Kortom, er wordt gewerkt aan een klimaat waarbij leerlingen het voor elkaar opnemen in plaats van de pesters hun gang te laten gaan. Hieronder enkele tips om de zwijgende middengroep tot bondgenoot in de strijd tegen het pesten te maken.

- Scholen denken soms dat een pestproject voldoende is om een einde te maken aan het pesten op school. Dit heeft echter zijn beperkingen. Het is beter om het onderwerp beleidsmatig aan te pakken en het regelmatig aan de orde te stellen.
- Als een leerkracht met de klas spreekt over pesten, is het raadzaam om geen pestsituatie in de klas als uitgangspunt te nemen, maar het onderwerp daar bovenuit te tillen. Bijvoorbeeld aan de hand van een krantenknipsel, een tv-uitzending, een website, een lesbrief of een (voor)leesboek. Gebeurt dit niet, dan kan de klas het probleem ontkennen, bagatelliseren, het slachtoffer de schuld geven of zeggen dat het maar een grapje is. Of de pesters gaan het slachtoffer voor zijn klikken bestraffen.
- Bij lessen over pesten is het voorbeeldgedrag van de leerkracht van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar aanvaarding van verschillen wordt aangemoedigd, waar ruzies worden uitgesproken en niet met geweld worden opgelost, waar leerlingen in hun eigenheid worden gerespecteerd, waar agressief gedrag van leerlingen, ouders en leerkrachten niet wordt geaccepteerd en waar leerkrachten duidelijk stelling nemen tegen dergelijke gedragingen.
- Het benoemen van de regels die schoolbreed gelden, deze zijn opgenomen in de schoolgids.

Pestgedrag leerling/docent.

Het kan ook voorkomen dat een docent wordt gepest door een leerling of vice versa.

Een leerling wordt gepest door een docent

In dit geval is het belangrijk dat een leerling hierover praat met ouders, de mentor, iemand van de schoolleiding of de vertrouwenspersoon van de Rijzert. Zij geven dan adviezen wat te

doen en kunnen bv een herstelgesprek indiceren of de medewerker van HALT vragen hierin te bemiddelen. Het belangrijkste is dat de leerling serieus genomen wordt en het gevoel heeft dat hij/zij er niet alleen voorstaat. Het is verder aan de schoolleiding om een eventuele sanctie op te leggen aan de docent. Voel je je als leerling of ouder niet gehoord dan ben je altijd vrij om naar de kindombudsman te gaan. De kindombudsman spreekt de verantwoordelijken aan.

Een docent wordt gepest door een leerling

In dit geval is het belangrijk dat de docent in gesprek gaat met de vertrouwenspersoon. Dit kan een interne vertrouwenspersoon zijn, maar de docent kan ook gebruik maken van een externe vertrouwenspersoon. Samen maken ze een plan van aanpak voor een herstelgesprek met de leerling(en). Ook de ouders van de leerling zullen hierbij betrokken worden.

Preventieve maatregelen voor het aanpakken van pesten

1. Elke mentor bespreekt ergens aan het begin van het schooljaar de algemene afspraken en regels in de klas en in de school. Het onderling plagen en pesten wordt hierbij genoemd en onderscheiden. Tevens bespreekt de mentor in zijn klas het pestprotocol. Ook wordt duidelijk gesteld dat pesten altijd gemeld moet worden en niet als klikken maar als hulp bieden of vragen wordt beschouwd.
2. In de leerjaren 1 t/m 5 wordt er in de mentorlessen voldoende aandacht besteed aan de sociaal-emotionele ontwikkeling middels de methode leefstijl. In deze methode wordt elk jaar ook aandacht besteed aan “hoe voelt een leerling zich” en “pesten”. In de eerste les elk jaar wordt aandacht besteed aan samen gemaakte afspraken wat preventief werkt tegen pesten en er wordt een soort van (pest)contract getekend door de klas. Daarnaast komen (online) pesten ook terug tijdens gastlessen in activiteitenweken.
3. Indien een mentor of docent daartoe aanleiding ziet, besteedt hij expliciet aandacht aan pestgedrag in een groepsgesprek. Hierbij worden de rol van de pester, het slachtoffer, de meelopers en de stille getuigen benoemd. In het hoofdstuk lesideeën voor leerkrachten vind je lesideeën hiervoor.
4. Van de gesprekken rond pesten worden aantekeningen gemaakt, die door de mentor worden bewaard in het leerlingvolgsysteem van zowel de pester als het slachtoffer. Ook dient pestgedrag te worden gemeld in Presentis als incident.

Voorbeeld van een (pest)contract wat je samen met je klas kunt opstellen.

Contract “klas 2B”

Ik vind dat iedereen zich veilig moet voelen in school en in de klas.
Daarom houden we ons aan de volgende afspraken:

1. Ik accepteer de ander zoals hij is en ik discrimineer niet
2. Ik scheld niet en doe niet mee aan uitlachen en roddelen
3. Ik blijf van de spullen van een ander af
4. Als er ruzie is probeer ik dit op een goede manier op te lossen eventueel met hulp van een leerkracht.
5. Ik bedreig niemand, ook niet met woorden
6. Ik neem geen wapens of drugs mee naar school
7. Ik gebruik geen geweld
8. Als iemand mij hindert vraag ik hem of haar duidelijk daarmee te stoppen
9. Als dat niet helpt, vraag ik een docent om hulp

Hulp aan de ouders

Leerkrachten krijgen te maken met de ouders van slachtoffers, pesters en van de zwijgende middengroep. De ouders van de slachtoffers zullen het meest geneigd zijn om de hulp van de school in te roepen, maar ook de ouders van de zwijgende middengroep zullen zich misschien zorgen maken. Pesten verziekt immers de sfeer in de klas. Voor ouders van pesters kan de mededeling dat hun kind pest soms erg confronterend zijn.

Adviezen aan ouders van pesters:

- Neem het probleem serieus. Raak niet in paniek; elk kind loopt kans pester te worden.
- Praat met het kind om achter de mogelijke oorzaak van het pesten te komen.
- Maak het kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- Besteed aandacht aan het kind.
- Stimuleer het kind tot het beoefenen van een sport om zijn agressie vreedzaam kwijt te kunnen.
- Schakel eventueel deskundige hulp in.

Adviezen aan ouders van gepeste kinderen:

- Bespreek het probleem met de direct betrokken leerkracht(en).
- Lees samen met kind literatuur over pesten op school.
- Beloon het kind en help het zijn zelfrespect terug te krijgen.
- Stimuleer het kind tot het beoefenen van een sport.
- Houd de communicatie met het kind open en blijf dus in gesprek met het kind.
- Steun het kind in het idee dat er een einde aan komt.
- Laat het kind opschrijven wat het heeft meegemaakt.
- Laat het kind deelnemen aan een sociale vaardigheidstraining.

Als de ouders aangeven dat zij er eigenlijk van hun kind niet met de school over mogen praten, maak hen dan duidelijk dat de school het voorzichtig zal aanpakken en dat er regelmatig afstemming plaatsvindt met hen.

Adviezen aan andere ouders:

- Neem het probleem serieus: het kan ieder kind overkomen.
- Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
- Maak het tot een gemeenschappelijk probleem.
- Praat met het kind over school, over relaties in de klas, over pesten in de groep en over wat leerkrachten doen.
- Koppel informatie van het kind terug naar de school: wie pest er, wat doen zij en waarom.
- Corrigeer het kind als het voortdurend anderen buitensluit of als het meedoet met pesten.
- Geef als ouder het goede voorbeeld, wees niet neerbuigend of respectloos t.o.v. anderen.
- Leer het kind voor anderen op te komen.

Leessuggesties voor ouders:

Vaak bestaat bij ouders behoefte aan meer achtergrondinformatie over pesten op school. De volgende publicaties zijn daarvoor heel geschikt:

- *Pesten bij kinderen* door S. Munro. Centrale uitgeverij De Banier BV, 2000, ISBN 9044700871. Dit boek geeft aan ouders handige tips om pesten te onderkennen, te voorkomen en aan te pakken wanneer het zich voordoet.
- *Pesten, gedaan ermee!* door Gie Deboutte. Brussel:BDJ Jeugd & Vrede vwz., 1997 ISBN 9075640013. Bestellen via de Stichting Vredeseducatie, Utrecht, tel. 030-2723500. Hoe om te gaan met pesterijen? Tips voor ouders, leerkrachten en begeleiding.
- *Pesten hoort er niet bij* door Lucy Buddelmeier. Stichting Jeugdinformatie Nederland, Utrecht, 1995, 2e druk, ISBN 9074492185. Bestellingen tel. 030-2394455. Brochure met informatie en advies voor kinderen van 8 tot 15 jaar.

Een zeer uitgebreid en actueel literatuuroverzicht is te vinden op de website www.pestten.net van de Stichting Europees Expertisecentrum voor Veiligheid.

HET STAPPENPLAN NA EEN MELDING VAN PESTEN

In onderstaand stappenplan is de insteek dat de mentor het initiatief neemt om het probleem op te lossen. Indien de mentor in handelingsverlegenheid is, zal de adjunct directeur betrokken worden. Dit kan dus zijn vanaf de eerste t/m de laatste stap en dat is vanzelfsprekend per mentor en per casus verschillend.

1. Wanneer het pesten plaatsvindt in klassenverband, praat je eerst met de gepeste en later met de pester apart. Een leidraad voor deze gesprekken is te vinden in bijlage II en III. Vervolgens organiseer je een gesprek tussen beide leerlingen en probeert tot goede afspraken te komen.
2. Je bespreekt direct het vervolgtraject indien het pesten zich herhaalt.
3. Je praat met de klas. Dit is belangrijk in verband met de het herstellen van de groepssfeer en om te benadrukken welke verantwoordelijkheid ieder groepslid heeft.
4. Je kunt ook overwegen om de gepeste leerling en/of de pester aan te melden voor een SOVA-training.
5. Het incident wordt genoteerd in Presentis onder vermelding van incident.

Bij herhaling van het pestgedrag:

1. Je laat je (indien nodig) adviseren door de SVC of door het zorgteam.
2. Je hebt zo nodig een gesprek met de gepeste en de pester apart of organiseert direct een gesprek tussen beiden.
3. In het contact met de pester is het doel drieledig, namelijk:
 - confronteren (zie bijlage III)
 - mogelijke achterliggende problematiek op tafel krijgen
 - helderheid geven over het vervolgtraject bij herhaling van pesten.
4. In het contact met de gepeste wordt gekeken of hij sociaal gedrag vertoont, waardoor hij een gemakkelijk doelwit vormt voor pesters.
5. Je adviseert zo nodig, zowel aan de pester als de gepeste, hulp op vrijwillige of verplichte basis.

Dit traject wordt dan overgenomen door het zorgteam. Denk hierbij aan:

- Individuele gesprekken met de maatschappelijk werkster of specialist binnen de school
 - Het volgen van een interne SOVA-training
 - Het volgen van een externe (SOVA)-training
 - Dagelijkse gesprekken waarin de dag geëvalueerd wordt. Hierbij sluiten zowel de pesters als de gepeste leerling aan. Dit gesprek staat onder leiding van de mentor en/of de fase coördinator. Het kan ook zijn dat er iemand vanuit het zorgteam of directie aansluit (op dat moment te bepalen). Per gesprek wordt een verslagje gemaild naar alle betreffende ouders. Leerlingen dusdanig lang blijven volgen, totdat bij alle personen het gevoel bestaat dat er geen sprake meer is van pestgedrag.
6. Je stelt alle betrokken ouders op de hoogte wanneer er sprake is van recidief gedrag, verzoekt hen om met hun kind te praten en stelt hen op de hoogte van het vervolgtraject.
 7. Je bespreekt de mogelijkheden tot hulp met de ouders.

8. Je koppelt alle informatie weer terug naar de desbetreffende personen.

C. Schorsing

Wanneer het pestgedrag zich blijft herhalen, de leerling geen baat heeft bij individuele gesprekken/hulp door iemand vanuit het zorgteam en een SOVA-training geen blijvende vruchten afwerpt, volgt een schorsing van een dag. Daarna krijgt de pestende leerling een langere schorsing.

D. Schoolverwijdering

Wanneer de leerling ondanks alle inspanningen van de betrokken partijen koppig blijft volharden in het ongewenste pestgedrag liggen er geen perspectieven meer tot verandering. De school kan en wil geen verantwoordelijkheid meer nemen voor de veiligheid van de overige leerlingen. De leerling zal dan aangemeld worden bij het Advies en Consultatie Team van het Samenwerkingsverband de Meierij.

E. De taak van vakdocenten

De vakdocenten hebben vooral een signalerende rol. Wanneer zij pesten waarnemen of redenen hebben om pesten te vermoeden, wordt er van hen verwacht dat zij hierop adequaat reageren en een melding doen om hulp en overleg in gang te zetten.

F. De rol zorgteam

- a. Zij ondersteunen waar nodig mentoren en coördinatoren tijdens de verschillende fasen in het proces
- b. Zij bieden op vrijwillige basis individuele begeleiding aan de pester en de gepeste.
- c. Zij kunnen waar nodig een inbreng hebben tijdens de mentorlessen.
- d. Zij vragen regelmatig aandacht voor de problematiek via, een mogelijke ouderavond, en via de schoolkrant.

G. De rol van de schoolveiligheids coördinator:

- A. De SVC'er biedt ondersteuning/advies aan het MT, Ondersteuningscoördinator en/of mentor
- B. De SVC'er registreert de pestmeldingen en bewaakt hierbij het totale overzicht.

G. Strafbaar gedrag

Pesten kan zich uiten in gedragingen die volgens de ARBO-wet strafbaar zijn. De directie is op grond van deze wet verplicht maatregelen te nemen. In dergelijke gevallen doen scholen er verstandig aan om het pestgedrag niet zelf op te lossen, maar hiervoor de hulp van de wijkagent of de politie in te roepen. De kwestie wordt dan verder door de justitie afgehandeld. In bepaalde gevallen is het echter ook mogelijk dat een zaak via een zogenaamde Halt-verwijzing of Stop-reactie wordt afgedaan, voor meer informatie zie www.halt.nl.

Lees en lessuggesties voor leerkrachten

Leessuggesties voor leerkrachten:

- *De zondebok in de klas* door Bob van der Meer. Aan te vragen bij Nationaal Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie, website: www.nigz.nl.
- *Pesten op school* door Bob van der Meer. Overzicht van artikelen, Utrecht, APS, 1999. ISBN 9066073047.
- Het NIGZ heeft een website waarop nog veel meer achtergrondinformatie te vinden is. Ga op de pagina www.nigz.nl/infocentrum/index.cfm naar zoeken in bestanden. Na het aanklikken van literatuur en het invoeren van het trefwoord pesten, verschijnt er een overzicht van publicaties over de aanpak van het pesten. Verder biedt de website van de Stichting Vredeseducatie: www.vredeseducatie.nl tal van suggesties.
- Via de zorg of SOVA coördinator zijn er folders beschikbaar met informatie over cyberpesten.

Lessuggesties voor leerkrachten:

- Via de methode leefstijl maak je met je klas afspraken die je ook laat ondertekenen.
- Het APS heeft effectief werken aan regels, aanspreken en het nemen van maatregelen kort samengevat in het boekje *Baas in eigen soap*. Het laat zien hoe leerlingen actief te betrekken zijn bij: het maken van klassen- en schoolregels; het aanspreken van elkaar op gedrag (complimenten, vragen en kritiek); het verbeteren van gedrag. Ook de No Blame aanpak en herstelrecht komen daarin kort ter sprake. Het boekje is aan te vragen bij het Expertisecentrum School & veiligheid van het APS. De tekst is ook te downloaden via www.schoolenveiligheid.nl.
- Voor informatie over beeldmateriaal m.b.t. pesten is er de Klantenservice Televisiearchief van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. Website: www.beeldengeluid.nl.
- Via de zorg of SOVA coördinator zijn er kaartjes beschikbaar om het (cyber) pesten te bespreken binnen je klas.
- Als het gaat om een groepje meiden die pestgedrag veroorzaken hebben we binnen de school een spel “meidenvenijn”. In overleg met de SOVAcoördinator of maatschappelijk werkster kun je met dit spel aan de slag gaan.

Sites tegen pesten:

- www.sjn.nl/pesten
Deze site is bedoeld voor ouders die willen weten hoe je pesten kunt herkennen en wat je er tegen kunt doen. De site gaat uit van de Stichting jeugdinformatie Nederland.
- www.pestent.net
Biedt uitgebreide informatie over de aanpak van pesten voor ouders, leerlingen en scholen. Deze site gaat uit van Bob van der Meer, voorzitter van de Stichting Europees Expertisecentrum voor Veiligheid.
- www.pestweb.nl
Geeft informatie aan leerlingen in de bovenbouw. Ook leerkrachten en ouders kunnen er terecht. De site gaat uit van het Transferpunt voor jongeren, school en veiligheid van het APS.
- www.posicom.nl
Het anti-pestbureau Posicom is gespecialiseerd in het aanpakken van pesten en in het optimaliseren van groepsprocessen en biedt daarvoor een aantal diensten en readers aan. Posicom verzorgt tevens ouderavonden over het aanpakken van pesten.

- www.aps.nl
Na de homepage zijn verschillende mogelijkheden voor handen zoals: transferpunt jongeren, school en veiligheid.
- www.besafeonline.org
Op deze site staat informatie over veilig internetgebruik, waaronder ook een onderdeel digitaal pesten.
- www.pestenislaf.nl
Hier kan pesten gemeld worden, scholen krijgen advies hoe ze dit kunnen voorkomen en oplossen. Dit initiatief gaat uit van Stichting Kinderconsument.

Vragen over pesten op school:

- 0800-2828280
Leerlingen en leerkrachten kunnen iedere schooldag van 14.00 tot 17.00 uur voor een persoonlijk gesprek terecht bij de hulplijn van www.pestweb.nl.
- 0800-5010
5010 is een gezamenlijk initiatief van de landelijke organisaties voor ouders in het onderwijs. 5010 is op schooldagen gratis bereikbaar van 10.00-15.00 uur. Aan de medewerkers van 5010 kan men alle mogelijke vragen over het onderwijs stellen, ook over pesten. Er wordt geluisterd, advies gegeven of doorverwezen naar deskundigen. Vragen kunnen ook per e-mail worden gesteld via de website www.50tien.nl.

Bijlage I

Nationaal onderwijsprotocol

Pesten op school: hoe ga je ermee om?

Pesten op school vraagt nog steeds om aandacht. Tien jaar na de lancering van het Nationaal Onderwijsprotocol tegen Pesten wordt er nog steeds veel gepest op school. Sterker nog, er zijn nieuwe vormen bij gekomen, die we kennen onder de noemer: digitaal pesten.

Daaronder wordt verstaan: pesten via e-mail, mobieltjes en internet. Omdat de pester daarmee nog anoniemer te werk kan gaan, kunnen de consequenties voor de gepeste nog ingrijpender zijn. In de geactualiseerde uitgave 'Pesten op school; hoe ga je ermee om?' is deze nieuwe vorm van pesten opgenomen.

Beleid

Met de handvatten die deze brochure aanreikt, kunnen scholen voor basis- en voortgezet onderwijs een beleid ontwikkelen, dat het pestprobleem een halt toeroept. En wel op zo'n manier dat alle geledingen op één lijn komen en elkaar steunen, want samenwerking is van doorslaggevende betekenis voor een succesvolle aanpak. Die samenwerking wordt nog eens extra bekrachtigd door de ondertekening van het Nationaal Onderwijsprotocol tegen Pesten.

Vijfsporenaanpak

Het pestprotocol gaat uit van de zogenaamde 'vijfsporenaanpak':

- Hulp aan de leraar.
- Hulp aan de pester.
- Hulp aan het gepeste kind.
- Hulp aan de zwijgende middengroep.
- Hulp aan de ouders.

Rol van de ouders

Net als in 1994 worden in het eerste gedeelte de ouders aangesproken om de aanjagersrol op zich te nemen. Ouderraden en ouderverenigingen weten wat er leeft bij de ouders van de school. Zij kunnen goed signaleren of en hoe er (nog) gepest wordt. Vervolgens kunnen ze fungeren als gangmakers om het probleem zo goed mogelijk, in samenwerking met de school structureel aan te pakken. De ouders in de medezeggenschapsraad hebben een eigenstandige verantwoordelijkheid. Ook van hen mag verwacht worden dat zij hun bevoegdheden gebruiken om een goed leefklimaat te realiseren voor iedereen die in de school aanwezig is.

Rol van de school

Er is voor de insteek gekozen om de school (in casu de leraar) een fundamentele rol toe te bedelen. In schoolverband zijn immers de mogelijkheden voorhanden om met leerlingen te spreken over de consequenties van het pesten en het tegengaan ervan. Ouders hebben hierbij, in de thuissituatie, een belangrijke aanvullende rol. Na de bespreking van de hierboven genoemde vijf sporen is informatie opgenomen over lesmaterialen, literatuur, informatiebronnen en relevante adressen.

Bijlage II

Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Feiten

- Klopt het dat je gepest wordt? (h)erkenning van het probleem
- Door wie wordt je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak wordt je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er jongeren die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?

- Bespreek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:
 - Hoe communiceert de leerling met anderen?
 - Welke lichaamstaal speelt een rol?
 - Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
 - Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?

Gepeste jongeren lopen vaak rond met het gevoel dat er iets mis is met ze. Daardoor hebben ze moeite om voor zichzelf op te komen. Ergens is er iets in zichzelf dat de pester gelijk geeft. Besteed hier aandacht aan want **niemand kan een ander klein maken zonder diens toestemming.**

Bijlage III

Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Het doel van dit gesprek is drieledig:

- de leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan
- Achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen
- Het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt

Confronteren

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde.

Confronteren is

- probleemgericht en richt zich op gedrag wat waar te nemen is. Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag, wordt het persoonsgericht, bijvoorbeeld: je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste bent! Zodra we gaan interpreteren reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren.
- relatiegericht. Je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt maar met behoud van de relatie, bijvoorbeeld. Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt. **Zeg nooit: Je bent heel gemeen.** Je wilt duidelijk verder met de jongere. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing. Eigenlijk zeg je daarmee dat de pester een waardeloos mens is.
- specifiek blijven. Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen.
- veranderingsgericht. Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemd is, richt jij je op het waarom? Hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? Etc.

Maak duidelijk dat er een tekort aan empathisch vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat ga je daaraan doen?

Het pestgedrag moet stoppen

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt (zie richtlijnen pesten).